

ПРОУЧВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО НА ИНСТИТУЦИИТЕ ПО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Георги Димитров, докторант, СУ „Свети Климент Охридски”

EXAMINATION OF THE INTERACTION OF THE INSTITUTIONS ON THE APPLICATION OF THE LAW OF PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

Georgi Dimitrov, PhD student

Abstract: Professionals have a key role in the process of preventing domestic violence. Strengthening the capacity and care of the responsible employees is an important part of developing and implementing local cooperative strategies for cases of aggressive behavior and violence in the family. The established mechanism for co-operation in cases of domestic violence between the institutions in Razgrad region shows positive results. The exchange of experience and information between competent authorities improves the overall work under the Act and a key factor in enhancing the professional skills of those involved in the process.

Keywords: Domestic violence, local mechanism, cooperation, progress, professionals, institutions, partnership.

ВЪВЕДЕНИЕ

Съществува нарастваща необходимост да се изследва приложението на Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН) на основа на създадени практически модели и чрез проследяване на функциониране на действащи местни структури и системната им работа на регионално равнище.

Законът за защита от домашното насилие е гласуван преди повече от 10 години,¹ в навечерието на приемане на България за член на Европейския съюз. Законът е изготвен съобразно ангажиментите, които България е поела в рамките на Съвета на Европа, ООН и на Европейския съюз.

Според допитване на Националния център за изследване на общественото мнение, направено във връзка с проекта за закон (в периода 21-31 март 2003 г.), 44% от хората познават деца, които са станали свидетели на домашни скандали; 40% познават жени, жертви на насилие от съпрузи или партньори; 38% познават възрастни хора, пострадали от издевателства над децата си; 27% познават деца – жертви на насилие от страна на родителите си.²

Изводите се основават на активната ми роля на изследовател и наблюдател на напредъка по приложение на ЗЗДН в област Разград, но и натрупан опит за създаване и функциониране на Местен механизъм за сътрудничество за превенция на домашното насилие.

Исходна теоретична база: Да се покаже, че различните гледни точки, възможностите за партньорство, трудности, постижения и дефицити в приложение на ЗЗДН, са ценен принос за задълбочаване на сътрудничеството, в рамките на Местния механизъм за приложение на ЗЗДН в област Разград.

Очаквани резултати-предположения: Мнението на работещите по ЗЗДН отразява реалната ситуация, най-важните проблеми и постижения, като набелязва трудностите в

¹ Обн. ДВ. бр.27 от 29 март 2005 г., <<https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135501151>>

² Стенограма от пленарно заседание, 39 Народно събрание, София, 30.06.2004 г. <<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/1/ID/2081+&cd=16&hl=bg&ct=clnk&gl=bg&client=firefox-b>>

приложението на закона. Законът се превръща в ефективно средство и инструмент за оказване на помощ и превенция при домашното насилие.

Партньорството при превенция на домашното насилие се институционализира чрез Местния механизъм за прилагане на Закона за защита от домашното насилие в област Разград (2011 г.).

През 2016 г. е създаден Областен съвет за превенция на домашното насилие към областния управител на Разград, като консултативен орган за формулиране на политики. „В област Разград има обществена ангажираност, има организации за превенция на домашното насилие, институциите работят и се популяризират добрите практики. Увеличената активност е резултат от съвместната работа на институциите – засилената чувствителност по темата, проведените обучения, работни срещи, дискусии.”³

Професионалистите имат ключова роля в работата по превенция на домашно насилие. Укрепване на капацитета и грижата за квалификация на отговорните служители са важна част от разработване и прилагане на местни стратегии за сътрудничество при случаи на агресивно поведение и насилие в семейството.

Важно е да се отбележи липсата на механизъм за сътрудничество на национално ниво, което е базова основа за устойчивост на резултатите в процеса на превенция на домашното насилие. В тази връзка е отправена препоръка „Междуйнституционалното сътрудничество трябва да бъде допълнително развито и законово регламентирано.”⁴

Отсъствието на национален регламент за действие при превенция на домашно насилие адресира препоръка „*Координационният механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие* следва да бъде финализиран час по-скоро с широкото участие на всички ангажирани институции и организации, включително органите на съдебната власт, оставащи засега в известен смисъл встрани от процедурите по Механизма.”⁵

ИЗЛОЖЕНИЕ

Основна цел на анкетното проучване е професионалисти от заинтересованите институции по прилагане на ЗЗДН да споделят информация, опит и впечатления относно дългосрочната задача за постигане на единое действие по проблема с домашното насилие и изграждане на механизми на взаимодействие за гарантиране на адекватна реакция при случаи на домашно насилие, като се търси трайно решение на проблема.

Задачи: Да се изследва приложението на ЗЗДН от ангажираните институции, които работят по темата за домашното насилие; Да се проследят трудностите, които професионалистите от институциите срещат при приложение на закона; Да се идентифицират най-често срещаните прояви на домашно насилие и най-засегнатите групи от обществото; Да се анализират предложения във връзка с подобряване приложението на ЗЗДН; Да се оцени въздействие на Местния механизъм за приложение на защита от домашно насилие в област Разград, подписан през 2011 г.

Мнението на професионалистите по ЗЗДН отразява реалната ситуация и най-важните проблеми и постижения при прилагането на закона. В споделените гледни точки преобладава разбирането за партньорство между институциите и желание за ефективно приложение на ЗЗДН.

Обхват на проучването и формиране на извадката: В анкетното проучване са обхванати 520 представители от съдебната и местната власт, полицейски служители, представители от образованието и здравеопазването, от които 124 са запитани през 2017, 302 са запитани през 2016, както и 94 - през 2015 година. Изборът на целеви групи е

³ Пак там.

⁴ Пак там.

⁵ [Взаимодействие между институциите и неправителствения сектор за подобряване на положението на пострадалите от домашно насилие](http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=17631), Меморандум с препоръки, Център за изследване на демокрацията < <http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=17631> >

ориентиран към подобряването на сътрудничеството и обмяна на опит и пренос на добри практики по темата на домашното насилие.

Анкетното проучване е осъществено през периода 2015–2017 г.; анализът е фокусиран върху идентифициране на тенденции във възприятията и нагласите на анкетираните по отношение на ефективното прилагане на закона за домашното насилие.

Резултати: Проучването демонстрира положителните резултати и постижения от работата на институциите по проблемите на домашното насилие. Всички групи участници регистрират повишена компетентност за справяне като голяма част декларира, че използват методика на консултиране, подкрепа, съветване, насочване към други специализирани институции.

Участниците в Местния механизъм са запознати с компетентните органи по ЗЗДН и ролята им при неговото прилагане. Всички анкетираните имат изграден модел на работа и комуникация с институциите. Необходимо да се ускори процесът за обмяна на информация и проследяване на случаите между отделните институции.

Открояват се положителни тенденции: С около 20% е нараснала оценката за Местният механизъм за защита от домашно насилие за две години. Изцяло положително/ефективен е местният механизъм - показва положителна тенденция средно с 10% на година - 27.59% (2015 г.), 36.11% (2016 г.) и 45.38% (2017 г.). Възходяща е тенденцията при определяне степен на решаване на проблема с домашно насилие във Вашата общност/град/ регион е „по-скоро успешно”, също показва положителна тенденция: 38,64% (2015 г.), 41,16% (2016 г.) и 43,33% (2017 г.).

Изводи от проучването:

Чувствителността на обществото към проблемите на домашното насилие нараства. Много от професионалистите, ангажирани в процеса на превенция, влагат усилия за адекватно реагиране в проблемните области, с цел предотвратяване на акта на агресия.

Законът за защита от домашното насилие се популяризира сред обществото. Чувствителността на хората към проблемите на домашното насилие нараства. Всички ангажирани институции по проблема в област Разград са запознати с механизма на взаимодействие за подобряване на дейността. Изграден е модел на съвместна работа между компетентните органи по приложение на закона. Доброто познаване на ЗЗДН спомага за преодоляването на трудностите при прилагането му. Провежданите обучения дават положителни резултати за съвместната работа между институциите;

Изследването потвърждава констатациите от други проучвания, че най-уязвима част от жертви на домашно насилие са жени и деца. Посочените отговори поддържат становище за уязвимост на представители от женски пол и децата, които стават обект на агресивно поведение и насилие.

Засилва се ролята на полицейските служители и останалите институции. Периодичното провеждане на супервизия на специалистите, работещи по случаи на домашно насилие, е необходимо за емоционално устойчиво професионално поведение.

Препоръки:

✓ Подобряване механизмите за взаимодействие между ангажираните институции по прилагане на Закона за защита от домашното насилие.

✓ Засилване на процеса на обмяна на добри практики и работни срещи с цел повишаване на професионалните умения на ангажираните в процеса специалисти.

✓ Укрепване на дейността на професионалистите при оказване подкрепа на жертви на домашно насилие. Повишаване нивото на положително възприятие на специалистите, че „успешно“ се решават проблемите, свързани с домашното насилие:

✓ Осъществяване на периодични срещи за запознаване с практиките и промени в законодателството на ангажираните с проблема институции.

- ✓ Увеличаване на чувствителността спрямо различните групи жертви на домашно насилие – жени, деца, мъже, възрастни, роднини на жертви на домашно насилие.
- ✓ Провеждане на периодични информационни кампании за популяризиране на закона сред обществото.
- ✓ Разработване на цялостна и координирана реакция по отношение на борбата с домашното насилие.
- ✓ Създаване на постоянно действащи центрове в повече региони, в които жертвите на домашно насилие да получат квалифицирана помощ и защита.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от анкетното проучване показват, че законът за защита от домашното насилие е популярен и се прилага ефективно в област Разград. Изследвани са практики в други административни области с опит по темата (Плевен, Ловеч, Монтана, Хасково). Домашното насилие вече не е тема табу и привлича общественото внимание.

Изграденият механизъм за сътрудничество между институциите в област Разград започва да дава положителни резултати. Обмяната на опит и информация между компетентните органи подобрява цялостната работа по Закона и става ключов фактор за повишаване на професионалните умения на включените специалисти в процеса.

Ангажираните институции работят ефективно и според проучването – липсата на координация и обмяна на информация между институциите е минало. Доброто взаимодействие между отделните институции е водещ фактор за по-качествено прилагане на ЗЗДН.

„Съществува система за комуникация между Консултативния център по проблемите на домашното насилие, полиция, съд и прокуратура. Осигуряване на бързи и незабавни действия на всички равнища, информированост, координираност и ефективност на намесата на местно ниво на дейностите на институциите. Налице са добри практики и съвместни дейности в отделни населени места.

Местният механизъм за приложение на ЗЗДН в област Разград (подписан през декември, 2011 г.) е необходимо да бъде развиван и укрепван, като се направи преглед и се предложи редакция на текстове. Промяната би могла да бъде в посока оценка на сътрудничеството и привличане на нови институции при отчитане на вътрешната динамика.”⁶

ИЗЛОЖЕНИЕ

Обзор на други проучвания по проблема за домашното насилие. През 2016г. е проведено първото в България Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак.⁷ Проект „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖ) е осъществен от Фондация „Партньори-България“, Център за изследване на демокрацията и Академия по права на човека, Норвегия.

Основни резултати от проекта са: Аналитичен доклад от Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак в България, което включва: Национално представително изследване чрез телефонни интервюта с 2500 човека; Интервюта с 400 ромски жени и с над 200 полицейски служители, социални работници и жертви на насилие, настанени в кризисни центрове; Разработен Модел за подкрепа на жертвите на насилие, който включва полезна информация и препоръки, както за пострадалите, така и за професионалистите, работещи в областта; Изготвени специфични препоръки за подобряване на политиките в областта.

⁶ Годишен отчет за дейността на [Областен съвет за превенция на домашното насилие](http://www.rz.government.bg/bg/358) в област Разград за 2016 г., < <http://www.rz.government.bg/bg/358>>

⁷ Програмна област 29, BG12: Домашно и основано на пола насилие, Мярка 3: Изследвания и събиране на данни на Норвежкия финансов механизъм, в отговор на техните цели: изследвания и събиране на данни за разпространението и мерки за предотвратяване и борба с ДННОПП.

Всяка четвърта жена в България е преживяла насилие в различни етапи от живота си, сочат данни от изследване на Агенцията за основни права на Европейския съюз. Данните се потвърждават и от Национално представително проучване през 2016 година, осъществено от фондация „Партньори-България”.

Интересно проучване е извършено на база анализ на 18 съдебни дела, водени по ЗЗДН в Районен съд – Пловдив.⁸ Грижата за квалификацията, усъвършенстване на специфични знания и умения на представителите на релевантни институции е изведена в основен извод на изследването: „Липсата на регулярни задължителни обучения за специалистите, прилагачи ЗЗДН, включително обучения за спецификата на домашното насилие и отражението на стереотипите, основани на пола, в случаите на домашно насилие, опасността на извършените насилствени посегателства, както и риска от бъдещо насилие – съгласно европейското и международно право – водят до редица проблеми при прилагането на закона, до неговото нееднакво приложение както в рамките на страната, така и на отделните съдилища.”⁹

Изследване на Агенцията за основните права на Европейския съюз (март 2014 г.) установява, че насилието, основано на пола, е широко разпространено в страните от Европейския съюз. Основните изводи са, че една трета от жените (33%) са преживели физическо и/или сексуално насилие след 15-годишна възраст, повече от една пета (22%) са преживели физическо и/или сексуално насилие от партньора си; 5% от всички жени са били изнасилени. За България изследването посочва, че 28% от жените са преживели физическо и/или сексуално насилие, същевременно жените у нас все още по-трудно говорят за насилието.¹⁰

В област Разград успешно функционира местен механизъм за приложение на ЗЗДН, с координираща роля на Сдружение „Център НПО в Разград.“ Създаването на Областен съвет по превенция на домашното насилие към областния управител, който осигурява взаимодействие и координация за постигане на успех по приложение на ЗЗДН, е върхов момент в процеса. Областният съвет е иновативен модел за партньорство по превенция на домашното насилие. Наблюдават се системни устойчиви връзки и координация в дейността на компетентните институции по превенция на домашното насилие.

Заинтересованите институции по приложение на ЗЗДН в област Разград са включени в поредица от проучвания, оценки и анализ за последните няколко години от влизане в сила на закона. Напредъкът в приложението на специалния закон за първи път е измерен през месец октомври 2011 г., два месеца преди подписване на Местния механизъм по ЗЗДН. Основният извод е, че липсва установен механизъм на взаимодействие между институциите с цел ефективна превенция на домашното насилие.

Същата година (2011 г.) е проведен сравнителен анализ на приложението на ЗЗДН от компетентните органи чрез стандартизирана карта с девет критерия. Най-често срещан проблем е посочена липсата на координация и неефективна обмяна на информация между институциите.

⁸ Изследване на приложението на закона за защита от домашно насилие, Фондация „Джендър Алтернативи”, гр. Пловдив, Проект „Програми за превенция и преодоляване на домашното насилие“, Договор № 93-00-521/21.12.2016 г., сключен с Министерство на правосъдието <http://genderalternatives.org/images/mmm/Izsledvane_na_prilizenieto_na_ZZDN.pdf>

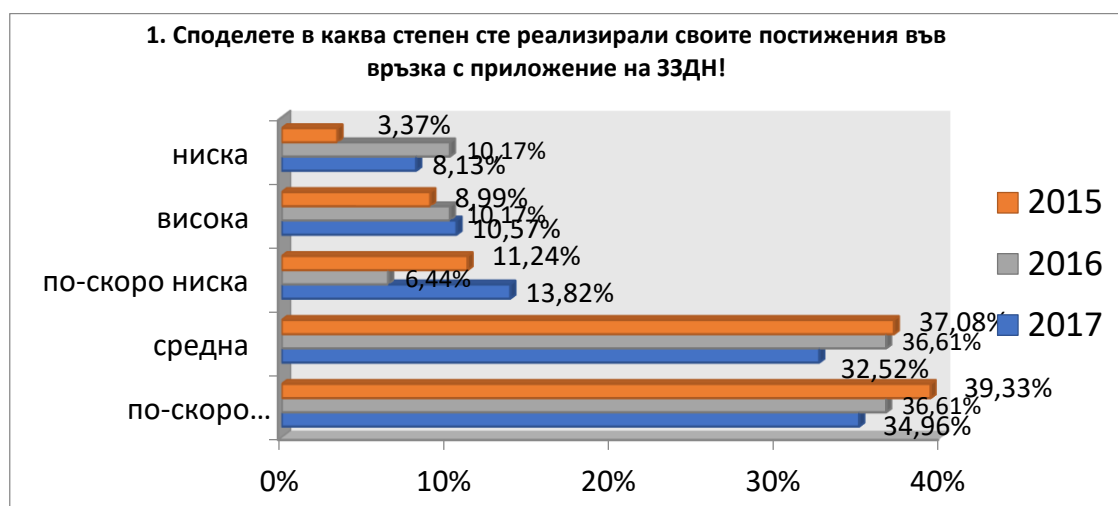
⁹ Изследване на приложението на закона за защита от домашно насилие, Фондация „Джендър Алтернативи”, гр. Пловдив, Проект „Програми за превенция и преодоляване на домашното насилие“, Договор №93-00-521/21.12.2016 г., сключен с Министерство на правосъдието <http://genderalternatives.org/images/mmm/Izsledvane_na_prilizenieto_na_ZZDN.pdf>

¹⁰ Агенция на ЕС за основните права, Violence against women: an EU-wide Survey, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf, (посетена на 30.10.2017 г.).

Две година по-късно е организирана втора текуща оценка на Местния механизъм по ЗЗДН на областно ниво в Разград. Обмяната на опит и информация е изведена на челно място за служителите да търсят иновативни подходи в работата си.

Трета междинна оценка е проведена четири години след създаване на Местния механизъм за сътрудничество по ЗЗДН по повод въздействие на проект¹¹. С анкетна карта е проведено проучване сред 95 професионалисти (съдии, прокурори, полицейски служители, общински служители, граждански активисти), които прилагат закона, от 14 града. Анкетната карта се състои от 16 отворени и затворени въпроса, разпределени в два раздела: Да споделя и аз и Обща информация. Подобряване на правомощията на ключовите институции, усъвършенстване на правната рамка и споделянето на добри практики обобщават отговорите на участниците.

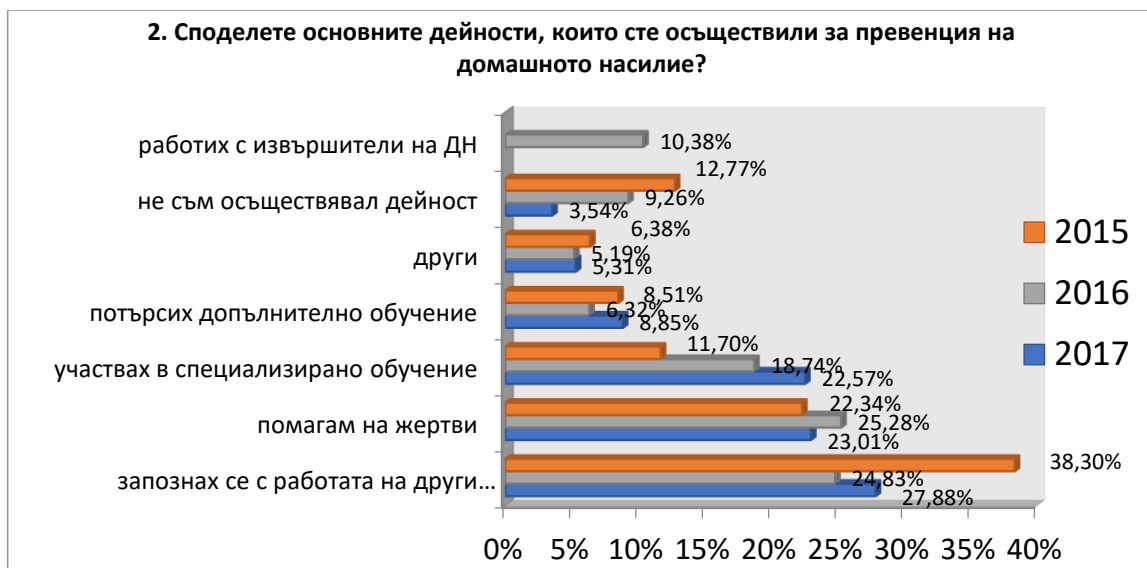
Допълнителен принос към третата оценка е обобщеното мнение на идентични въпроси на 15 ръководители на партньорски институции, подписали Местния механизъм за сътрудничество по прилагане на ЗЗДН в област Разград (2015 г.). Налице е синхрон в дейността на компетентните органи в резултат на сътрудничеството в рамките на механизма за приложение на ЗЗДН. Изведен е извод за намаляване на сроковете от регистриране на случай на домашно насилие до получаване на съдебна защита за жертвите.

Проучването по въпроса реализира следните резултати: 39.33% (2015г.), 36.61% (2016 г.) и 34.96% (2017 г.) споделят, че степента на реализацията е по-скоро висока; 37.08% (2015 г.), 36.61% (2016) и 32.52% (2017 г.) смятат, че е средна степен; 8.99 % (2015 г.), 10.17% (2016 г.) и 10.57% (2017 г.) дават висока оценка на реализация; 3.37% (2015 г.), 10.17% (2016) и 8.13% (2017 г.) дават ниска оценка и 11.24% (2015 г.), 6.44% (2016 г.) и 13.82% (2017 г.) смятат, че е по-скоро ниска. Голяма част от запитаните специалисти положително оценяват собствените си постижения във връзка с приложението на ЗЗДН.

Резултатите сочат, че степента на професионални постижения в полето на приложение на ЗЗДН, е сравнително висока през целия период на проучването. Законът за защита от домашно насилие придобива по-широка популярност, което подпомага по-ефективното му приложение и доверие от пострадалите хора. Показателно е, че почти 2/5 от анкетираните оценяват по-скоро висока реализация на своите постижения през 2015 и през 2017 година.

¹¹ проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие”, изпълнява се от СНЦ „Център на НПО в Разград, с подкрепата на Министерство на правосъдието.

Основните дейности, които са осъществили изследваните лица за превенция на домашно насилие, са: Липса на координация между институциите и неефективна обмяна на информация, остава в миналото - 38.30% (2015 г.), 24.83% (2016 г.) и 27.88% (2017 г.) от изследваните са се запознали с работата на други институции в превенцията на домашното насилие; Основна дейност в работата на анкетираните е оказване на помощ на жертви на домашно насилие, като една пета (22.34% през 2015 г.) и почти една четвърт (23.01% през 2017 г.) са помогнали на жертви на домашно насилие; Гаранция за качествено прилагане на ЗЗДН е участието в специализирани обучения, като една десета (11.70% през 2015 г.) и над една пета (22.57% през 2017 г.) от изследваните са участвали в обучения; близо четири пъти намалява процентът неосъществил дейност за превенция на домашно насилие за период от две години, което е ярък показател за активността на институциите - 12.77% (2015 г.), 9.26% (2016 г.) и 3.54% (2017 г.); Повече от една десета от професионалистите запазват трайно интерес към участие в други учебни форми. 8.51% (2015г.), 6.32% (2016) и 8.85% (2017г.) са потърсили допълнително обучение по проблема; 6.38% (2015г.), 5.19% (2016) и 5.31% (2017 г.) са посочили други дейности.

Почти 2/5 от запитаните през 2015 и 1/3 от анкетираните лица през 2017 г. споделят, че основните дейности, които са осъществили по превенция на домашното насилие, са запознаване с работата на други институции. Засиленото взаимодействие е резултат от реализирани работни срещи с цел обмен на опит и добри практики. Използването на мултидисциплинарен подход, чрез който се очертават политиките на съвместна работа, повишава нивото на сътрудничество и коопериране. Изградена е методология при възникнал кризисен случай, активно да се дискутират решения между представители от ангажираните институции. Практиката показва, че се повишава нивото на оказана подкрепа в следствие на обсъждане на хипотези, чрез различни специализирани дейности: юридическа, социална, медицинска. По този начин ангажираността на всеки един от участниците се документира и протоколира.

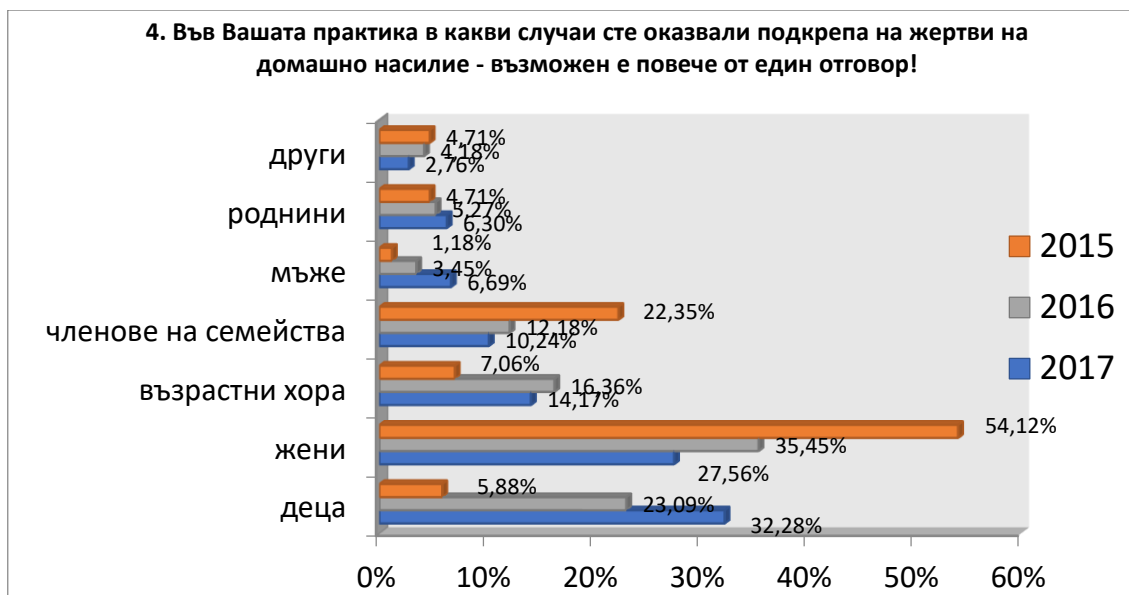
Обученията на ръководителите на институциите подпомага процеса на сближаване и координиране, като се изгражда рамка на взаимност и свързаност. Показателно за положителната тенденция в тази насока е, че се увеличава броят на анкетираните, които участват в специализирани обучения – една четвърт (24.76%) от изследваните професионалисти през 2017 г. са участвали в специализирани обучения, за разлика от една десета участници от общата съвкупност през 2016 г.

Намалява трайно делът на специалистите, които посочват трудности при прилагане на специалния закон. За сравнение една трета (33.7%) са посочили този отговор през 2015 г. и съответно една пета (21.7%) – през 2017 г. Наблюдава се известно увеличение през втората година от изследването (2016 г.), където повече от една трета (37.04%) са споделили затруднения. Обобщеният извод е, че законът се познава от професионалистите и няма трудности в приложението му. Една трета (33.70%) от отговорилите са срещали трудности понякога през 2015 г., като следващите две години намаляват посочилите този отговор: 27.27% (2016 г.) и 27.42% (2017 г.); Увеличава се делът на посочилите, че имат трудности в единични случаи – от една четвърт (26.09%) през 2015 г., до близо една трета (32.26%) през 2017 г., като има спад през втората година - 23.23% (2016 г.). 4.35% (2015 г.), 8.08% (2016 г.) и 13.71% (2017 г.) споделят за по-чести трудности и едва 2.17% (2015 г.), 4.38% (2016 г.) и 4.84% (2017 г.) много често срещат трудности при прилагането на ЗЗДН.

Фрагментирането в отговорите показва добро познаване на практиката по приложение на ЗЗДН и засилена динамика в приложение на правната рамка. Прави впечатление, че повече от 10% намаляват посочилите отговор „не съм срещал“ трудности в приложението на ЗЗДН за две години. В различни периоди на проучването преобладават отговорите „не съм срещал“, както и „в единични случаи“ и „понякога“, като по-малко от 1/10 са срещали „по-скоро често“ или „много често“.

Получените отговори могат да бъдат обосновани, чрез системните обучения за превенция на домашното насилие. Представителите от институциите имат знания и умения как да реагират при случай на домашно насилие. Участниците в процеса на прилагане на ЗЗДН имат модел на работа и комуникация с институциите. Необходимо е да се подобри процесът на обмяна на информация и проследяване на случаите между различните органи.

Една трета от отговорилите (32.28%) са оказвали подкрепа на деца-жертви на домашно насилие през 2017г., за разлика от едва 5.88% през 2015 г. и близо една четвърт (23.09%) през 2016 г. Повече от половината участници в анкетата (54.12%) през първата година (2015г.) са помагали на жени-жертви на домашно насилие, като делът намалява през следващите две години: съответно една трета (35.45%) през 2016 г. и една четвърт (27.56%) през 2017 г.

Положителна промяна във възприятията показва, че броят на регистрирани случаи с жертви-мъже се увеличава, като през 2017 г. се е увеличил пет пъти в сравнение с 2015 г. (1.18% през 2015 г. и 6.69% през 2017 г.; повече от три пъти спрямо 2015 г. – 3.45% през 2016 г.).

Жертвите са огледало на образа на майката, която приема и се примирява с насилието, за да защити децата си. Децата се превръщат в жертви на насилие, ако съществува агресия във взаимоотношенията на родителите/партньорите, или когато агресията е директно насочена към тях.

Като се направи сравнение за подкрепата на възрастни хора, би могло да се забележи увеличение с 50% на обхванатите лица от тази група. Същевременно пропорцията е обратна при членовете на семействата - жертви на домашно насилие, които са намалели двойно за три години.

Два пъти се увеличават случаите на насилие срещу възрастни хора за три години: 7.06% (2015 г.), 16.36% (2016 г.) и 14.17% (2017 г.) са подкрепили възрастни хора, станали жертви на физическо насилие от своите деца и близки хора. В началото на проучването (2015 г.) повече от една пета от запитаните (22.35%) са се ангажирали с членове на семейства и постепенно намалява техния дял до около една десета: съответно 12.18% (2016г.) и 10.24% (2017г.). Наблюдава се плавно увеличение на делът на специалисти, които са подкрепили роднините на жертвите на домашно насилие: 4.71% (2015г.), 5.27% (2016г.) и 6.30% (2017г.).

При насилие между партньори, жените жертви на домашно насилие са склонни да подценяват последиците върху своите деца и вярват, че децата им не са наясно с последиците от насилието. В чести случаи майките твърдят, че нападенията са се случили в отсъствие на децата, докато са били на училище, спели са или просто са били в друга стая. Подобно поведение често е защитен механизъм. Жертвата не иска да се изправи пред ужаса и насилието, нито да признае вредите, които насилието причинява на нея и на нейните деца.

Графично е изразен наборът от мерките за подпомагане, които са приложили запитаните професионалисти. За изследвания период от три години два пъти са намалели насочените жертви към специализирани служби: 70% (2015 г.), 44.52% (2016 г.) и 32.14% (2017 г.). Има известно намаление в дела на предоставените съвети на жертви: 18.88% (2017 г.) и 23.97% (2016 г.).

Увеличен е повече от два пъти дялът на групата, която е предложила консултации на жертвите. Една четвърт от професионалистите (26.02%) са прилагали консултативна подкрепа за жертви през третата година (2017г.) в сравнение с една десета (10.27%) при предходната 2016 г. Повече от два пъти е намалял дялът на хората, които са осъществили друг начин на помощ, който не е посочен в анкетата: 18.89% (2015 г.), 5.48% (2016 г.) и 8.67% (2017 г.). Повече от една десета от запитаните са предоставяли юридическа помощ: 11.11% (2015 г.), 8.22% (2016 г.) и 11.73% (2017 г.). Три пъти за една година е намалял дялът на специалистите, които не са помогнали, независимо че като цяло общата съвкупност е доста малка: едва 2.55% (2017 г.) и 7.53% през 2016 г.

Интересно е да се съпоставят резултатите, защото се наблюдава развитие и разнообразие в посочените отговори. През 2017 г. една трета от запитаните са посочили, че насочват жертвите на домашно насилие към специализирани служби, докато близо три четвърти от всички са посочили същия отговор две години по-рано. Една четвърт от всички попитани през 2017 г. са насочвали към консултации, съпоставено с около една пета през 2015 г. Двойно е увеличен процентът на насочените към съветване за около една пета от всички (2017 г.), докато броят е два пъти по-малко в началото на проучването (2015 г.). Прави впечатление, че повече от една десета от участвалите в анкетата, са насочили жертви към юридическа помощ (2017г.), докато две години (2015 г.) по-рано този отговор отсъства в извадката.

Отговорите подкрепят извода за добро познаване на закона от запитаните професионалисти, което им помага да са полезни на жертвите на домашно насилие, които от своята гледна точка не могат да видят изход от сложна ситуация в момента. Създадена е подходяща среда за съвместна работа по проблема на домашното насилие и са идентифицирани подходящи форми на взаимодействие. Натрупаната положителна енергия се използва успешно от полицейските служители при регистриране и насочване на жертвите.

Институциите на местно ниво в област Разград работят много добре, което се потвърждава от преобладаващата част от отговорите на въпрос 6. Повече от една трета от анкетираните посочват като най-вероятния отговор взаимно информирание: 34.4% (2015 г.), 29.88% (2016 г.) и 27.88% (2017 г.). Има изградена практика институциите да съгласуват и обменят информация за развитието на конкретен случай, което повишава нивото на предоставените услуги.

Сътрудничеството между ангажираните институции с превенция на домашно насилие е основополагащ фактор за успешното прилагане на закона. Периодичните работни срещи, обмяната на информация и добри практики са предпоставка за придобиване на увереност в професионалните умения за успешна социална работа с жертвите и извършителите на домашно насилие. С повече от 15% в числово изражение е подобрен процесът на сътрудничество за три години: 24.4% (2015 г.), 26.75% (2016 г.) и 24.52% (2017 г.) са осъществили работни срещи; 18.89% (2015 г.), 21.69% (2016 г.) и 23.08% (2017 г.) споделят за обмяна на опит/добри практики.

Повече от три пъти е увеличен броят на насочилите случаи: 5.56% (2017 г.), 18.07% (2016 г.) и 16.83% (2017 г.). Същевременно двойно е намалял делът на запитаните, които споделят, че тяхната институция не сътрудничи с други организации: само 13.33% (2015 г.), 3.33% (2016 г.) и 7.69% (2017 г.).

Поради комплексния характер на домашното насилие, нито една институция не може успешно да се справи самостоятелно и изолирани действия не са достатъчни, за да се даде отговор на този сложен и многостранен проблем. Примерите за добри практики показват, че резултатите са подобрили, когато правоприлагащите органи, съдебната система, службите за подпомагане на жертвите, агенциите за закрила на детето, неправителствените организации и други партньори обединят силите си, за да разработят цялостна и координирана реакция по отношение на борбата с насилието.

Отговорите доказват, че сътрудничеството между институциите спомага за по-ефективно прилагане на ЗЗДН. Изследваните лица са участвали активно в процеса на подпомагане на жертви на домашно насилие – насочване към специализирани институции, съветване и консултиране. Обмяната на добри практики и работните срещи са ключов фактор за повишаване на професионалните умения на ангажираните в процеса специалисти.

7. Моля споделете в каква степен е успешно решаване на проблема с домашното насилие във Вашата общност/град/регион!

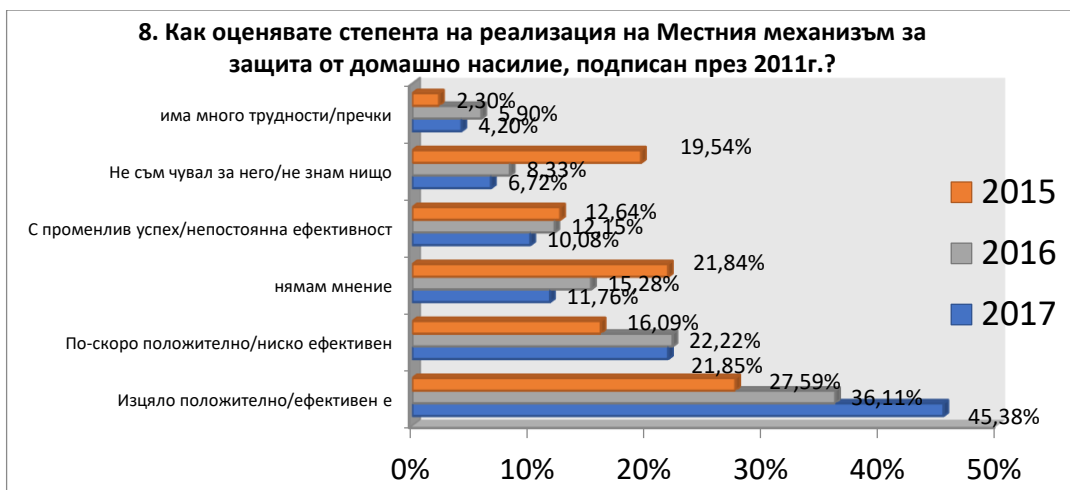

В голяма част проблемите с домашното насилие в отделните общности се разрешават успешно, което е обнадеждаващо за работещите в тази област и за жертвите на домашното насилие. Още по-обнадеждаваща е тенденцията, че повече от 2/5 смятат през 2017 г., в сравнение с по-малко от 2/5 през 2015 г., че проблемите с домашното насилие се решават успешно. Изследваните споделят, че до известна степен се решава: 52.27% (2015 г.), 43.88% (2016 г.) и 42.5% (2017 г.); 38.64% (2015 г.), 41.16% (2016 г.) и 43.33% (2017 г.) мислят, че е по-скоро успешно; 5.68% (2015 г.), 8.50% (2016 г.) и 3.33% (2017 г.) са убедени, че е изцяло успешно. Заслужава внимание да се изследва защо се увеличава дялът на песимистите, които смятат, че проблемът с домашното насилие не се решава. Три пъти се увеличава групата, които смятат, че няма успехи в това поле: 3.41% (2015 г.), 6.46% (2016 г.) и 10.83% (2017 г.).

Показателно за положителната тенденция в отговорите на запитаните е, че нараства броя на отговорите „по-скоро успешно“ между 2015 г. и 2017 г. (38.64% (2015 г.) и 43.33% (2017 г.) мислят, че е по-скоро успешно).

За една жертва е трудно да избере да докладва партньора си. Съобщаването (в полицията) на мъжа/партньора, когото обича и към когото все още има чувства, и когото съжалява, който може да е баща на децата ѝ, може да бъде опустошително, срамно и неудобно, тъжно и объркващо. Жертвите просто искат извършителят да спре да бие и полицията да възпре това агресивно поведение. Жертвите не търсят затвор или отмъщение. Честа практика е в полицейското управление жертвите да представят частична или противоречива история. Полицейските служители трябва да разбират тези механизми и да бъдат възможно най-търпеливи, успокояващи и съпричастни.

Забавянията при работа със съобщена информация или при реагиране вследствие на нарушение на заповед за защита увеличават времето, през което жертвите са изложени на риск - от ответно насилие, от натиск да се откажат от случая или да не сътрудничат на властите. Следователно полицията трябва да работи с такива случаи ефективно и без забавяния, за да не застраши безопасността на жертвата. Когато възникват закъснения, жертвата трябва да бъде информирана, за да може тя и хората близо до нея да вземат допълнителни предпазни мерки по отношение на безопасността. Важно е да се помни, че безопасността на жертвата не трябва да бъде тежест за нея, а тя трябва да бъде освободена от допълнителни материални и емоционални вреди.

Чувствително нарастват положителните оценки за местния механизъм за защита от домашно насилие. Близко 70% е одобрението за създадения механизъм за сътрудничество по приложение на ЗЗДН в област Разград:

Според повече от ¼ (27.59%) от всички запитани изцяло положително/ефективен (2015 г.), повече от една трета (36.11%) през 2016 г. и близо половината анкетираните (45.38%) през 2017 г. Съответно по-малък е дялът, смятат, че по-скоро положително/ниско ефективен - 16.09% (2015г.), 22.22% (2016г.) и 21.85% (2017 г.). Двойно намалява дялът на запитаните, които нямат мнение по въпроса и дават неутрален отговор: 21.84% (2015 г.), 15.28% (2016 г.) и 11.76% (2017 г.).

Запазва се устойчива тенденция от около една десета от запитаните професионалисти, които определят степента на реализация на местния механизъм с променлив успех/непостоянна ефективност: 12.64% (2015 г.), 12.15% (2016 г.) и 10.08% (2017 г.).

Повече от три пъти намалява групата на специалистите, които не са чували за този механизъм и не знаят нищо за него: 19.54% (2015 г.), 8.33% (2016 г.) и едва 6.72% (2017 г.). Близко два пъти се увеличават запитаните, които виждат пречки и трудности за реализацията на местния механизъм за защита от домашно насилие, подписан през 2011 г.: 2.3% (2015 г.), 5.90% (2016 г.) и 4.2% (2017 г.).

Защита по Закона за защита срещу домашното насилие може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от съпруг, родител или партньор, с когото живеят на съпружески начала, от когото имат дете. Пострадалите могат да потърсят помощ в полиция, неправителствени организации, съд, адвокати, социални служби. След преминаване през корекционната програма, рядко се наблюдава рецидив сред извършителите, което е показателно за нейната ефективност.

За съжаление публично известните случаи подкрепят противоположната теза за липса на достатъчно ефективност в процеса на превъзпитание на насилника и агресора в българското семейство. Млада жена беше брутално убита от съпруга си, въпреки че имаше ограничителна заповед от съда от домашно насилие¹². Преди това мъж по жесток

¹² http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/mnenia/2017/08/22/3028653_ubiistvo_pod_durjaven_nadzor/

начин умъртви приятелката си¹³. Пет сигнала срещу убиеца е подала бившата му съпруга, като полицията и прокуратурата обърнали внимание само на един, дни след убийството на младата жена.

Предложенията за подобряване на процеса по превенция на домашното насилие са обобщени според избора на участващите професионалисти: Подаване на жалби чрез полицейските органи; Да се вземат по-сериозни мерки спрямо извършителите на домашно насилие; Да се спазват стриктно приложените мерки; Да се вземат адекватни мерки спрямо извършителите; Ежедневни беседи със семейството; Добра комуникация с всички участващи в проблема; Повече срещи и запознаване с материала; Периодични обучения.

Библиография

Анализ на резултати от Анкетно проучване на домашното насилие сред възрастни хора, Фондация “Институт за социални услуги в общността” (ИСУО),

<[http://www.icss-
bg.org/wpcontent/uploads/2015/07/Analiz_anketno_prouchvane_website.pdf](http://www.icss-bg.org/wpcontent/uploads/2015/07/Analiz_anketno_prouchvane_website.pdf)>

Агенция на ЕС за основните права, Violence against women: an EU-wide Survey, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Босев, Р., Убийство под държавен надзор. Разстрелът на Елена В. от съпруга ѝ като диагноза на институциите.

<[http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/mnenia/2017/08/22/3028653_ubiistvo_
pod_durjaven_nadzor/](http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/mnenia/2017/08/22/3028653_ubiistvo_pod_durjaven_nadzor/)>

Бояджиева, Н., Милков, Г., Наръчник за обучение на специалисти, които работят по случаи на домашно насилие, Център на НПО в Разград, 2013, ISBN 978-619-90012-2-6

Взаимодействие между институциите и неправителствения сектор за подобряване на положението на пострадалите от домашно насилие, Меморандум с препоръки, Център за изследване на демокрацията

<<http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=17631>>

Доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на Закона за защита срещу домашното насилие, 2005 – 2009, Център на НПО в Разград, 2010 г., <http://ngo-rz.org/ngorz/arhives/ddnasilie.pdf>

Доклад за приложение на Закона за защита от домашното насилие, Център на НПО в Разград, 2011 г., <http://ngo-rz.org/ngorz/arhives/doklad_zzdn.pdf>

Доклад „Иновативни подходи и добри практики по темата за домашното насилие”, Център на НПО в Разград, 2015 г., <<http://ngo-rz.org/ngorz/arhives/inovativnipodhodi.pdf>>

Изследване на приложението на закона за защита от домашно насилие, Фондация „Джендър Алтернативи”, гр. Пловдив,

<
http://genderalternatives.org/images/mmm/Izsledvane_na_prilizenieto_na_ZZDN.pdf>

Интернет-страница на Областна администрация Разград, Годишен отчет за дейността на Областен съвет за превенция на домашното насилие в област Разград за 2016г., <<http://www.rz.government.bg/bg/358>>

Проект „Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак, и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие“, Фондация „Партньори-България” <http://partnersbg.org/2016/09/finalen-doklad-preporuki-dgbv/>

¹³ <https://offnews.bg/temida/prokurori-i-politcai-potulili-pet-signala-sreshtu-ubietca-na-viola-660264.html>

Прокурори и полицаи потулили пет сигнала срещу убица на Виола, <
<https://offnews.bg/temida/prokurori-i-politcai-potulili-pet-signala-sreshtu-ubietca-na-viola-660264.html>>

Стенограма от пленарно заседание, 39 Народно събрание, София, 30.06.2004 г.
<<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/1/ID/2081+&cd=16&hl=bg&ct=clnk&gl=bg&client=firefox-b>>